

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TIL O'RGANISH: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR

Jalolova Diyora Murodjon qizi

O'zDJTU "Sharq filologiyasi fakulteti" talabasi

Ilmiy rahbar: Jumayeva Umida Abdurahim qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining til kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt asosida yaratilgan dastur va platformalar o'quvchilarning til ko'nikmalarini (tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish) samarali rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Tadqiqot davomida sun'iy intellektning individual yondashuvni ta'minlashi, o'quv jarayonini avtomatlashtirishi va real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, ushbu texnologiyalarning afzalliklari bilan bir qatorda, ularning ayrim cheklovlari ham yoritiladi. Natijada, sun'iy intellekt til o'rganish jarayonini samarali va interaktiv shaklga keltiruvchi muhim vosita ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, til kompetensiyasi, til o'rganish, raqamli texnologiyalar, interaktiv ta'lim, individual yondashuv.

Abstract. This article analyzes the role and importance of artificial intelligence technologies in the development of language competence. In modern education, AI-based programs and platforms contribute to the effective improvement of learners' language skills, including listening, reading, writing, and speaking. The study examines the ability of artificial intelligence to provide individualized learning, automate the educational process, and offer real-time analysis. In addition to its advantages, certain limitations of these technologies are also discussed. As a result, artificial intelligence is proven to be an important tool that makes the language learning process more effective and interactive.

Keywords: artificial intelligence, language competence, language learning, digital technologies, interactive learning, individualized approach.

Аннотация. В данной статье анализируется роль и значение технологий искусственного интеллекта в развитии языковой компетенции. В условиях современного образования программы и платформы, основанные на искусственном интеллекте, способствуют эффективному развитию языковых навыков обучающихся, таких как аудирование, чтение, письмо и говорение. В исследовании рассматриваются возможности искусственного интеллекта по обеспечению индивидуального подхода, автоматизации образовательного процесса и проведению анализа в режиме реального времени. Наряду с преимуществами также освещаются некоторые ограничения данных технологий. В результате обосновывается, что искусственный интеллект является важным инструментом, делающим процесс изучения языка более эффективным и интерактивным.

Ключевые слова: искусственный интеллект, языковая компетенция, изучение языка, цифровые технологии, интерактивное обучение, индивидуальный подход.

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari til o'rganish

jarayonida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda (Holmes, Bialik & Fadel, 2019). SI asosidagi platformalar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, samarali o'qitishni ta'minlaydi. Til kompetensiyasi tinglab tushunish, o'qish, yozish va gapirish ko'nikmalaridan iborat bo'lgani bois, sun'iy intellekt esa ushbu ko'nikmalarni rivojlantirishda real vaqt tahlili, xatolarni aniqlash va shu bilan birga individual tavsiyalar berishi orqali til o'rganishda bir qancha ustuvorliklarga ega. Shunga qaramay, sun'iy intellektdan foydalanishda ayrim cheklovlar ham mavjud bo'lib, ular orasida texnologiyaga bog'liqlik va inson omilining kamayishi kabi muammolarni ko'rsatish mumkin (Luckin, 2018).

Asosiy qism. Sun'iy intellekt asosida til o'rganishning imkoniyatlari.

Sun'iy intellekt texnologiyalari til o'rganish jarayonida keng imkoniyatlar yaratmoqda. Avvalo, SI asosidagi tizimlar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, moslashtirilgan ta'limni ta'minlaydi. Bu esa har bir o'quvchining bilim darajasi va o'zlashtirish tezligiga qarab o'quv materiallarini taqdim etish imkonini beradi (Holmes, Bialik & Fadel, 2019). Bundan tashqari, sun'iy intellekt asosida yaratilgan ilovalar o'quvchilarning xato va kamchiliklarini avtomatik aniqlab, ularga darhol tahlil va tavsiyalar berishi til ko'nikmalarini, xususan, yozish va gapirishni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, real vaqt rejimida ishlovchi chatbotlar orqali o'quvchilar chet tilida muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Yana bir muhim jihat shundaki, SI texnologiyalari ta'lim jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi. Turli platformalar orqali o'yin elementlari (gamification) qo'llanilishi o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va o'rganish samaradorligini kuchaytiradi. O'zbekistonda ham sun'iy intellekt asosida til o'rganish masalalari tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, sun'iy intellekt texnologiyalari o'zbek tilini o'qitishda ham samarali qo'llanilishi mumkin. Xususan, nutqni avtomatik tanish, matnni tahlil qilish va tarjima qilish tizimlari o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi (Ibragimova, 2023). Shuningdek, o'zbek olimlari sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishini ta'kidlaydilar. Bunday tizimlar orqali o'quvchilar o'z bilim darajasini baholash, xatolar ustida ishlash va o'zlashtirish jarayonini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar (Orinbaeva, 2022). Bu esa til o'rganish jarayonini yanada samarali va tizimli tashkil etishga yordam beradi.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt asosida til o'rganishda ba'zi muammolar mavjudligini e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Avvalo, texnologiyalarga haddan tashqari bog'liqlik o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt tizimlari har doim ham inson o'qituvchi darajasida murakkab til birliklarini tushuntirib bera olmaydi. Ayniqsa, madaniy kontekst, emotsional ifoda va nozik ma'nolarni yetkazishda cheklovlar kuzatiladi. Yana bir muammo — barcha hududlarda texnologiyalardan teng foydalanish imkoniyatining mavjud emasligidir. Ya'ni internet va texnik vositalarning yetishmasligi ayrim o'quvchilar uchun SI imkoniyatlaridan foydalanishni cheklaydi.

Quyidagi jadvalda sun'iy intellekt asosida til o'rganishning asosiy imkoniyatlari va cheklovlari umumlashtirib ko'rsatildi.

№	Imkoniyatlar	Cheklovlar
1	Individual yondashuvni ta'minlaydi	Texnologiyaga ortiqcha bog'liqlik
2	Real vaqt rejimida xatolarni aniqlaydi	Har doim ham chuqur tushuntirish bera olmaydi
3	Til ko'nikmalarini kompleks rivojlantiradi	Inson omilining kamayishi
4	Interaktiv va qiziqarli muhit yaratadi	Texnik vositalarga ehtiyoj yuqori
5	Mustaqil o'rganish imkonini beradi	Barcha hududlarda teng imkoniyat yo'q

Ko'rinib turibdiki, SI texnologiyalari o'quvchilarga individual yondashuv, interaktiv muhit va real vaqt tahlil imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, texnologiyalarga ortiqcha bog'liqlik, inson omilining kamayishi va barcha hududlarda teng imkoniyat yo'qligi kabi muammolar ham mavjud. Bu esa sun'iy intellektdan samarali foydalanish uchun ehtiyotkorlik va muvozanatli yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa. Mazkur maqolada sun'iy intellekt asosida til o'rganish jarayoni tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, SI texnologiyalari til kompetensiyasini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga oladi, real vaqt tahlil va tavsiyalar beradi hamda interaktiv muhit yaratadi. Shu bilan birga, texnologiyaga haddan tashqari bog'liqlik, inson omilining kamayishi va resurslarning yetishmasligi kabi cheklovlar ham mavjud. Natijada, sun'iy intellekt til o'rganish jarayonini yanada samarali va interaktiv qilish imkonini beruvchi muhim vosita ekanligi isbotlandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign.
2. Luckin, R. (2018). *Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century*. London: UCL Institute of Education Press.
3. Godwin-Jones, R. (2018). Emerging technologies: AI and language learning. *Language Learning & Technology*, 22(3), 1–17.
4. Ibragimova, S. (2023). Creation of an Intelligent System for Uzbek Language Teaching Using Speech Recognition. *International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences*, 13(2), 45–52.
5. Orinbaeva, I. D. (2022). *Language and Artificial Intelligence: New Perspectives in Linguistic Research*. Tashkent: Uzbekistan State World Languages University Press.
6. Yuldasheva, D. B., & colleagues. (2021). Linguistics in the 21st Century: AI and NLP. *Web of Journals*, 5(4), 34–47.